

ΦΩΝΗΕΝΤΑ – ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ

<u>ΒΡΑΧΕΑ</u>	<u>ΜΑΚΡΑ</u>	<u>ΔΙΧΡΟΝΑ</u>
ε, ο αι, οι * (*στο τέλος τέλος κλιτής λέξης, εκτός: τέλος επιρρημάτων ,επιφωνημάτων και καταλήξεις ευκτικής που είναι πάλι μακρά) <i>π.χ. κῆποι αλλά κήποις</i> <i>παιδεύοι</i>	η, ω αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ου, ηυ, α, η, φ	α, ι, υ

Τονισμός. Γενικοί κανόνες τονισμού

Ο τονισμός των λέξεων στην αρχαία ελληνική γίνεται κατά τους εξής γενικούς κανόνες:

- 1) **Καμιά λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα** (όπως και στην κοινή ν. ε.): *λέγομεν, ἐλέγομεν, ἐλεγόμεθα, ἐπικίνδυνος, ἐπικινδυνότατος.*
- 2) **Όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται:** (*ἡ βασίλισσα, αλλά) τῆς βασιλίσης, (ἄμεσος, αλλά) ἀμέσως.*
- 3) **Η προπαραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία:** *τιμώμεθα, παρήγορος, πείθομαι.*
- 4) **Κάθε βραχύχρονη συλλαβή, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία:** *νέφος, τόπος, ἀγαθός.*
- 5) **Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει οξεία εμπρός από μακρόχρονη λήγουσα:** *θήκη, κόμη, παιδεύω, κλαίω.*
- 6) **Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει περισπωμένη εμπρός από βραχύχρονη λήγουσα:** *κῆπος, χῶρος, φεύγε, κῶμαι.*
- 7) **Η βαρεία σημειώνεται στη θέση της οξείας μόνο στη λήγουσα, όταν δεν ακολουθεί στίξη:** *ὁ βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλήν οὐκ ἤσθάνετο .*

Πνεύματα :κάθε λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογγο ή από το σύμφωνο ρ παίρνει πάνω σ' αυτό ένα ιδιαίτερο σημάδι, που λέγεται πνεύμα. Τα πνεύματα είναι δύο, η ψιλή (´) και η δασεία (ˆ): *ἀήρ - ἀγνός*

Τα πνεύματα δείχνουν την πνοή του αέρα με την οποία προφερόταν ο φθόγγος. Η ψιλή με λεπτή πνοή και η δασεία με παχιά πνοή.

Από τις λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο οι περισσότερες παίρνουν ψιλή. Δασύνονται (δηλ. παίρνουν δασεία) κανονικά:

- 1) Οι λέξεις που αρχίζουν από υ ή από ρ: *ὕβριζω, ῥόδον.*
- 2) Τα άρθρα *ὁ, ἡ, αἱ*
- 3) Οι αντωνυμίες: *ἡμεῖς, ὑμεῖς, οὗτος, αὕτη, ὅδε, ἠδέ, ὅς, ἦ, ὅ, ἕτερος, ἐκάτερος, ἡμέτερος, ὑμέτερος, ἕκαστος, ὅποιος, ὅσος, ὀπόσος.*
- 4) Οι σύνδεσμοι: *ἕως, ἵνα, ὅπως, ὥστε, ὅτε, ὅτι, ὥς.*
- 5) Τα αριθμητικά *εἶς, ἓν, ἕξ, ἑπτά, ἑκατόν*· επίσης τα παράγωγά τους· *ἕνδεκα, ἑξακόσιοι, ἑβδομήκοντα κ.τ.λ.*
- 6) Οι ακόλουθες λέξεις (και όσες είναι παράγωγες από αυτές ή σύνθετες με α´ συνθετικό τις λέξεις αυτές):

Α.- άβρός, άγιος, άγνός, Άδης, αίμα, άλιεύς, άλίσκομαι, άλλομαι, άμαξα, άμαρτία, άμιλλα, άπαλός, , άπλοϋς, άρμα, άρμόζω, άρμονία, άρπάζω, άφή.

Ε.- Έβδομάς, έδρα, έδώλιον, είμαρμένη, Έκάβη, έκών, Έλένη, έλκω , Ελλάς, Έλλην, ένεκα, ένωσις, έξής, έρμηνεύω, Έρμής, έρω , έορτή, έπομαι, έταιρος , έτοιμος εύρίσκω.

Η.- Ήβη, ήγέομαι –οϋμαι, ήδομαι, , ήκω, Ηλιαία, ήλικία, ήλιος, ήμέρα, ήμερος, ήμισυς , Ήρα, Ήρακλής, Ηρόδοτος, ήρως, Ησίοδος, ήσυχος, ήττα, Ηφαιστος.

Ι.- ιδρύω, ιδρώς, ιερός, ικανός, ικέτης, ικνέομαι –οϋμαι, ιλαρός, ιμάτιον, ίππος, ίστημι, ιστός , ιστορία.

Ο.- όδός, όλμος, όλος, όμαλός, όμάς , όμίχλη, όμοιος, όπλον, όρμή, όρκος, όρμος, όρος, , όρίζω, όράω -ω.

Ω.- ώρα, ώραϊος, ώριμος.

• ΠΡΑΚΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ 1^{ος} κανόνας

Εάν δεν ξέρετε αν μιá λέξη δασύνεται, δοκιμάστε να της προσθέσετε κάποια πρόθεση που να τελειώνει σε π[απ', επ', υπ'] ή τ [κατ', μετ', αντ']. Αν αυτό το σύμφωνο γίνει **φ, θ** αντίστοιχα, τότε η λέξη δασύνεται. Ονομάζουμε μάλιστα τα σύμφωνα αυτά «δασέα»: άλλωστε και οι ξένοι που μεταγραμματίζουν τα ελληνικά ως: π→ρ τ→τ κ→c προσθέτουν ένα h για τα αντίστοιχα δασέα σύμφωνα: φ→ph ,θ→th, χ→ch.

π.χ. **ήμέρα** -----→καθημερινός

άγιος-----→καθαγιάζω

αίμα-----→αφαίμαξη

ορίζω -----→αφορίζω

ενώ: έλπίζω -----→άπελπίζομαι

• 2^{ος} κανόνας

Εάν παράγωγες γαλλικές, αγγλικές ή γερμανικές λέξεις αρχίζουν από **h** τότε η λέξη δασύνεται.

π.χ. **ορίζοντας** → horizon

ιστορία → history

